

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА

коммуникационных Интернет-технологий: учебно-методическое пособие для учителей, аспирантов и студентов / П.В. Сысоев, М.Н. Евстигнеев. – Ростов н/Д: Феникс, М.: Глосса-Пресс, 2010. – 182 с.

6. Сокол І.М. Впровадження квест-технології в освітній процес: навчальний посібник / І.М. Сокол. – Запоріжжя: Акцент Інвест-трейд, 2013. – 87с.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/ssuserd1cca6/ss-63452170>

7. Технології веб-квест та блог-квест [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://viakiv.blogspot.com/p/blog-page_51.html

8. March T. The Learning Power of WebQuests / T. March. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tomtmarch.com/writings/ascdwebquests/>

Стаття надійшла до редакції 30.01.2017

УДК 371.133

Юрій Стецик, кандидат історичних наук,
доцент кафедри давньої історії України та спеціальних історичних дисциплін
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА

У статті розглянуті інтерактивні методи навчання та сучасні підходи щодо їх використання при викладанні правознавчих дисциплін в освітніх закладах України. Подано коротку характеристику окремих груп інтерактивних методів.

Ключові слова: інтеракція, метод, навчання, урок, правознавство.

Літ. 5.

Юрій Стецьк, кандидат исторических наук,
доцент кафедры древней истории Украины и специальных исторических дисциплин
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франка

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ПРАВОВЕДЕНИЯ

В статье рассматриваются интерактивные методы обучения и современные подходы к их использованию при преподавании правоведческих дисциплин в образовательных заведениях Украины. Представлено краткую характеристику отдельных групп интерактивных методов.

Ключевые слова: интеракция, метод, обучение, урок, правоведение.

Yuriy Stetsyk, Ph.D. (History), Associate Professor of the Ancient History of Ukraine and Special Historical Disciplines Department Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

USING THE INTERACTIVE TECHNOLOGIES AT THE LAW LESSONS

The article discusses the interactive methods of teaching and the modern approaches to their using in the teaching of legal disciplines in the educational institutions of Ukraine. The brief characteristics of individual groups of interactive methods are filed.

Keywords: an interaction, a method, learning, a lesson, law.

Постановка проблеми. Новітнє суспільство висуває нові вимоги до освіти, однією із яких є підготовка людей, спроможних приймати критичні рішення, знаходити спосіб спілкування в новому оточенні, які достатньо ефективно встановлюють нові стосунки у швидко змінюваній реальності. Активність, самостійність, творчість, здатність адаптуватися до стрімких змін – ці риси особистості стають найважливішими на сучасному етапі історичного розвитку, а їх формування потребує реалізації нових підходів до процесу навчання. Сучасні вимоги, визначені в освітніх стандартах, спонукають учителів не тільки надавати учням навчальну інформацію, а

й навчити їх способів практичного застосування її у повсякденному житті. Реалізувати зазначені завдання покликана інтерактивна модель навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В основу статті покладено погляди методистів щодо використання компетентнісного підходу при викладанні правознавчих предметів у загальноосвітніх закладах України. Даний підхід із використанням інтерактивних методів активно популяризується для вчителів правознавства у педагогічному доробку Т. Ремех, О. Пометун, К. Баханова [1; 4; 5]. Окрім наукових теоретичних підходів до використання розглядуваних навчальних технологій вагомий внесок зробили

вчителі-практики, які узагальнили набутий педагогічний досвід із викладання правознавства шляхом залучення різноманітних інтерактивних методів (С. Крамаренко, О. Пишко) [2; 3].

Мета статті – визначити ефективність використання інтерактивних технологій при викладанні правознавчих дисциплін в школі.

Виклад основного матеріалу. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учнів. Тому це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, й рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють [3].

Зазначимо, що організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню в учнів комплексу навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню на уроках атмосфери співробітництва й взаємодії. Важливе значення мають інтерактивні методи навчання і в розвитку творчих здібностей учнів.

Учитель правознавства основну мету своєї роботи з учнями повинен вбачати в тому, щоб не тільки ознайомити їх з основами теорії державно-правових явищ, а й розвивати критичне мислення, вміння спілкуватися, брати участь у суспільному житті [1, 18].

Один з варіантів організації навчального процесу – використання в діяльності педагога технології інтерактивного навчання. Навчальний предмет “Правознавства” також може бути набагато ефективніше сприйнятий учнями при використанні інтерактивних методів навчання.

Інтеракція у навчанні націлена на розвиток у учнів учбової та соціальної компетенції, зокрема умінь роздумувати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, спостерігати, критично мислити, приймати участь у дискусії, аргументувати думку, приймати рішення, спілкуватися у малих та великих групах; навичок оволодіння засобами самостійного отримання та обробки інформації з різноманітних джерел, проведення самостійних досліджень; навичок активного слухання, ефективної комунікації, участі у груповій роботі та відповідальності за результати спільної діяльності, організації роботи малої групи, оцінювання власних дій та можливостей, розвиток творчих ідей [2, 7].

Назвемо лише деякі методи та прийоми

інтерактивного навчання, які можливо ефективно використовувати на уроці правознавства для формування предметних компетенцій: дискусії та обговорення, розв'язання проблемних питань, мозковий штурм, робота в групах, інтерв'ю, аналіз аргументів “за” і проти”, навчальні ігри, створення проектів, презентацій та виставок.

Соціально-психологічні дослідження показують, що чим більш активною є роль школярів у процесі пізнання, тим більше інформації ними засвоюється. Важливим компонентом для успішного навчання є психологічний комфорт учня, який зумовлює його бажання подальшого засвоєння знань і накопичення вмінь. Роль вчителя у цієї моделі навчання – підтримувати, підбадьорювати учнів у їхніх зусиллях. Основною формою організації навчання є співробітництво в малих групах з метою вирішення проблем та самостійного навчання, отримання поведінкового досвіду, орієнтованого на формування компетентнісних навичок.

Для створення позитивної атмосфери навчання та організації комунікації учнів використовуються, наприклад, такі методи і прийоми: “Знайомство” (коли учні пізнають один одного заново по мірі їх навчання), “Очікування та досягнення” (коли перед початком розгляду теми або уроку учні висловлюють, чого вони чекають від майбутнього заняття, а потім оцінюють, наскільки збулися їхні очікування), “Активне слухання” (коли учні тренуються чути і розуміти один одного) та інші [5].

Для мотивації навчальної діяльності та актуалізації опорних знань, уявлень учнів можна використовувати, наприклад: “Мікрофон” (коли слово передається від одного учня до іншого), “Мозковий штурм” (загальне обговорення проблемного питання, в ході якого можуть бути висловлені будь-які ідеї, припущення), робота в парах за принципом “Навчаючи, вчуся”, робота в малих групах та інші.

Найважливішим прийомом інтеракції є організація рефлексії – самоаналізу думок, почуттів і дій учня в зіставленні їх із суспільно значущими цінностями, діями і вчинками інших людей. Для цього можна використовувати такі прийоми: “Одним словом” (пропонується на аркуші паперу написати одним словом, що найбільше сподобалось на уроці), “Зарядка” (мовою жестів учні оцінюють етапи уроку або урок в цілому), “Віночок” (діти “дарують” один одному свої нові знання та почуття, створюючи “віночок” досягнень) та інші [5].

Інтерактивні технології це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка передбачає

створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою можливість та інтелектуальну спроможність.

Навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними суб'єктами навчання.

Організація інтерактивного навчання передбачає: моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу ситуації.

Серед основних завдань інтерактивних методів навчання можемо виокремити вироблення навичок навчальної діяльності та умінь критично мислити та приймати продумані рішення; формування моральних цінностей та демократичного стилю спілкування; створення атмосфери співробітництва та взаємодії.

Запровадження інтерактивних методів навчання сприяє формуванню в учнів пізнавального інтересу до вивчення історії та правознавства, дозволяє вчителю враховувати особливості розвитку творчих здібностей школярів. Адже інноваційні методи навчання активізують творчий потенціал учнів і підвищують якість засвоєння ними загальноосвітніх знань, забезпечують практичну й творчу підготовку [3].

Для досягнення оптимальних результатів у розвитку пізнавальних навичок і творчого мислення учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі ефективною є інтеграція інноваційних методів, поєднання різноманітних методів навчання і форм роботи школярів на уроках правознавства.

У результаті оптимального використання різних інтерактивних методів навчання змінюються позиції вчителя й учнів у навчально-виховному процесі. Із носія готових знань учитель перетворюється в організатора пізнавальної діяльності учнів, а останні стають рівноправними суб'єктами в навчанні. Водночас створюється та реалізується модель творчої особистості, яка не лише володіє навичками спілкування, розуміє історичний процес і правові явища, а й вміє самостійно працювати над розвитком власного інтелекту, культури й моралі, виявляє свій творчий потенціал, що є основою успішного подальшого професійного становлення особистості [2, 8].

Якщо метою навчання правознавства є формування правової предметної компетентності учнів, то найбільш адекватним цій меті та таким, що забезпечує її досягнення, є інтерактивне навчання.

Основна ознака інтерактивного навчання – багатостороння комунікація в процесі навчання, коли колективне виконання учнями пізнавального завдання відбувається через їхнє спілкування, що передбачає як участь у колективній діяльності кожного з учнів, так і колективно розподілену діяльність та колективно отриманий результат.

За інтерактивного навчання учень виступає не об'єктом, а суб'єктом навчання – активним учасником подій, власної освіти та розвитку. Вчитель не фокусує навчальний процес на собі. Він із носія готових знань перетворюється на організатора пізнавальної діяльності учнів та консультанта. Акцент у викладанні зміщується з монологічного способу подання інформації та передавання знань учителем із метою їх подальшого механічного відтворення учнями в сторону діалогу для розвитку критичного мислення та комунікативних навичок школярів.

За інтерактивного навчання результати досягаються взаємними зусиллями учасників навчання, однак, тільки за умови, що учні беруть на себе відповідальність за них. Такі результати стають системним досвідом учнів, отриманим в процесі спільної активної діяльності, на основі якого формуються їхні знання, навички і ставлення, необхідні для ефективного набуття правової предметної компетентності [3].

Ефективне використання інтерактивних методів сприяє залученню до роботи на уроці практично всіх учнів та виробленню в них соціально важливих навичок роботи в колективі, взаємодії, дискусії, обговоренні. Учні перебувають у постійному пошуку. Вони отримують відповіді на запитання, знаходять нову інформацію для розв'язання проблеми, розмірковують разом над варіантами й способами виконання завдання. Це розвиває в них навички співпраці й ухвалення спільних рішень, комунікативні навички, навички ведення дискусії й формулювання аргументованих суджень і обґрунтованих висновків; підвищує рівень опанування аналізом, синтезом, узагальненням і абстрагуванням; сприяє розвитку вміння виявляти різні погляди на правові проблеми, сприймати й оцінювати спектр думок щодо них, шукати й аналізувати різні джерела інформації правового змісту.

Учні вчаться формулювати, висловлювати та доводити власну думку, аргументувати й дискутувати, моделювати правові ситуації, збагачуючи власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації. Навчаються слухати співрозмовника, поважати альтернативну думку, включатися в діалог, будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє

місце в ній та уникати конфліктів, розв'язувати їх та шукати компроміси, знаходити спільне розв'язання проблем.

Реалізація інтерактивного навчання вимагає створення певних психолого-педагогічних умов: багатостороннього типу комунікації; позитивної психологічної атмосфери на уроці; вироблення правил спільної роботи; формулювання спланованого очікуваного результату навчання; відбору інтерактивних методів і прийомів, що стимулюють процес пізнання, та розумових і навчальних умов і процедур, за допомогою яких досягаються заплановані результати [2, 9].

Систематичне застосування інтерактивних методів на уроках правознавства дозволяє учням навчитися застосовувати набуті правові знання і вміння у житті, зрозуміти, що такі знання можуть стати у нагоді в професійній чи соціально-побутовій сфері, усвідомити, що правознавство як наука не існує саме по собі, а тісно пов'язана з життям і діяльністю людини [5].

Висновки. Важливою умовою успіху засвоєння учнями знань з правознавства є відмова від авторитарного стилю викладання, надання учням можливості вільного висловлювання своїх думок, навіть якщо вони не співпадають з позицією вчителя або підручника. Останнім часом надзвичайно популярним стає використання, зокрема на уроках правознавства, інтерактивних методів навчання.

Однією з ознак правової держави є високий рівень правової культури її громадян. Це визначає відповідальність вчителя правознавства, адже саме він має озброїти учнів першими знаннями з царини законів нашої держави, навчити молоду людину правомірно діяти в найрізноманітніших життєвих ситуаціях.

Допомогти вчителю в цій справі, сприяти досягненню мети, поставленої перед шкільним курсом правознавства, мають досконалі методика проведення уроків, використання

різноманітних прийомів викладання, визначення стратегії і основних принципів вивчення предмету.

Розпочинаючи викладання курсу основ правознавства, вчитель має чітко визначитися з головною метою, яку він переслідуватиме на уроках. На думку автора цією метою є практична підготовка учнів до життя, до використання набутих ними знань для вирішення конкретних життєвих ситуацій. Таким чином, саме практична спрямованість має становити основу уроків правознавства в школі.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивчення та узагальненні педагогічного досвіду вчителів-новаторів, які для викладання правознавства використовують інтерактивні методи навчання.

1. Баханов К. *Професійний довідник вчителя історії* / К. Баханов. – Харків: Основа, 2011. – 239 с.

2. Крамаренко С. *Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів [Текст]* / С. Крамаренко // *Відкритий урок*. – 2002. – № 5 – 6. – С. 7 – 11.

3. Пишко О. *Інтерактивні методи навчання як спосіб розвитку творчих здібностей учнів на уроках історії та правознавства* / О. Пишко // *Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. Режим доступу: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2257*

4. Пометун О. *Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн* / О. Пометун // *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* // під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: "К.І.С.", 2004. – С. 21 – 36.

5. Ремех Т. *Реалізація компетентнісного підходу до навчання школярів правознавства [Електронний ресурс]* / Т. Ремех. – Режим доступу: <http://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2015/08/t.remekh.doc>.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2017

“Педагогічна теорія – абстракція. Її практичне застосування – завжди високе мистецтво”.

*Іван Підласий
педагог-науковець*

“Мало знати, потрібно й використувувати. Мало бажати, потрібно й робити.

*Йоганн Вольфганг фон Гете
німецький поет, прозаїк, драматург*

